

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว และได้เคลื่อนเข้าสู่ยุคสื่อหลอมรวม (Convergent Media) ซึ่งมีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต การสื่อสาร และการเรียนรู้ของผู้คนในสังคม นอกจากนี้ จากข้อมูลของ Internet World Stats ปี พ.ศ. 2558 พบว่า มีการใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลกสามพันกว่าล้านคน (Internet World Stats, 2015) เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ได้เปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารแบบดั้งเดิมในโลกแห่งความเป็นจริงไปสู่การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโลกเสมือนจริง (Virtual World) ส่งผลให้เกิดยุคแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน และเป็นยุคหลังข้อมูลสารสนเทศ (Post-Information Age) ที่ผู้คนจากทั่วทุกมุมสามารถเข้าถึงสื่อ ได้รับข้อมูลสารสนเทศจำนวนมากผ่านสื่อ และเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรวดเร็ว สื่อสารสนเทศ และดิจิทัล จึงเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกันและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

จากแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2559 มุ่งเน้นการพัฒนาระยะยาวอย่างยั่งยืนเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการสร้างสังคมคุณภาพที่ทั่วถึงเท่าเทียมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล พัฒนาศักยภาพของประชาชนในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์และสร้างสรรค์รวมถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และแยกแยะข้อมูลข่าวสารในสังคมดิจิทัลที่เปิดกว้างและเสรี เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สามารถบรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน จึงได้มีการจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วน ซึ่งในช่วง 1 ปี 6 เดือนแรกของแผนฯ จะเป็นการเตรียมความพร้อมพื้นฐานด้านดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับประเทศ ซึ่งหนึ่งในโครงการด้านสังคม คือโครงการส่งเสริมการใช้ดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ และสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างทักษะดิจิทัล ให้แก่ เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป

การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล เป็นชุดของสมรรถนะ (Competency) ที่ครอบคลุมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศผ่านสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล การเลือกรับ วิเคราะห์ ประเมิน และนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ในทางสร้างสรรค์ รวมทั้งความสามารถผลิตสื่อเพื่อขับเคลื่อนสังคม ได้ด้วยตนเอง การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล นั้นมีลักษณะที่เชื่อมโยงกันระหว่างสมรรถนะ 3 เรื่อง คือ การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) การรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information Literacy) และการรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) นอกจากนี้สมรรถนะชุดดังกล่าวยังมีความสัมพันธ์กับทักษะชุดอื่น ๆ เช่น ทักษะชีวิต ที่ครอบคลุมเรื่องทักษะการเท่าทันตัวเอง (Self Management Skills) ทักษะการคิด (Thinking Skills) และทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Interpersonal and Communication Skills) อีกด้วย

การสืบค้นสารสนเทศ เป็นหนึ่งในทักษะการรู้สารสนเทศ เป็นทักษะที่นักศึกษาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งถือเป็นทักษะพื้นฐานต่อการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและการเรียนรู้ด้วยตนเอง การสืบค้นข้อมูล เป็นการเสาะหาข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ใช้ ประกอบการเรียน การวิจัย หรือแม้แต่ใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังหมายถึงวิธีที่ใช้ประกอบในการสร้างประโยคการค้นหาเพื่อให้ได้สารสนเทศที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด ซึ่งอาจแบ่งการค้นหาพื้นฐานหรืออย่างง่าย (basic search) ใช้คำโดดๆ หรือคำสมเพียง 1 คำ โดยสืบค้นข้อมูลจากชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง หัวเรื่อง หรือคำสำคัญ และการค้นหาแบบซับซ้อนหรือขั้นสูง (advanced search) มักมีเทคนิคหรือรูปแบบการค้นหาที่ช่วยให้ผู้ค้นสามารถจำกัดขอบเขตการค้นหาหรือค้นแบบเจาะจงได้ให้สามารถค้นหาสิ่งที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด (นฤมล ตันธสุเรศรัษฎ์ และคณะ, 2553) แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการสืบค้น ข้อมูลมีหลายแหล่ง เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ วารสาร และเว็บไซต์ เป็นต้น การสืบค้นข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพมีบทบาทสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (problem-based learning, PBL) (Lakshmanan, 2009)

นอกจากนั้น ยังมีงานวิจัยพบว่า การพัฒนาทักษะการสืบค้นสารสนเทศของนักศึกษาโดยการฝึกทักษะอย่างต่อเนื่องและใช้กระบวนการที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถพัฒนาทักษะการสืบค้นข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ดี โดยการสืบค้นด้วยการทำซ้ำควบคู่กับการประเมินผลงานของนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ เป็นวิธีการฝึกปฏิบัติที่มี (นภารัตน์ จิวลักษณ์, 2559) รวมทั้งการใช้วิดีโอออนไลน์ (online video) ก็สามารถช่วย ส่งเสริมทักษะการสืบค้นฐานข้อมูลได้ (Gravett and Gill, 2010) การส่งเสริมทักษะการรู้สารสนเทศ (information literacy skills) ในรายวิชาโครงงานคอมพิวเตอร์ 1 ทำให้นักศึกษามีทักษะการรู้สารสนเทศเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจารย์และนักศึกษากำนวนมากที่สุดเห็นว่าทักษะการรู้สารสนเทศทำให้มีความรู้และทักษะในการค้นหาข้อมูลสารสนเทศที่น่าไปใช้ประโยชน์ในรายวิชาโครงงานได้ และการมีความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้น ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และตรงตามความต้องการมากที่สุด (กนกวรรณ ชินอ่อนและ กันยารัตน์ เครือเย็น, 2554) Chu และ Law (2007) ได้ทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาความเชี่ยวชาญในการสืบค้นสารสนเทศ (information searching expertise) ของนักศึกษาระดับปริญญาโทจำนวน 12 คน (ที่เรียนด้านศึกษาศาสตร์และด้านวิศวกรรมศาสตร์) พบว่าการฝึกทักษะอย่างสม่ำเสมอทำให้นักศึกษามีความตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการสืบค้นและ สามารถฝึกฝนให้นักศึกษาใช้คำสำคัญสำหรับการสืบค้นได้ดีขึ้นโดยการพัฒนาทั้งในแง่รายบุคคลและรายกลุ่ม

การค้นคว้าหรือสืบเสาะหาความรู้ หรือหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อกระบวนการเรียนรู้ ในทั้งและนอกระบบการศึกษา ทักษะการสืบค้นข้อมูลของนักศึกษาระดับปริญญาตรีส่วนใหญ่ยังไม่สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างถูกต้อง ขาดความตระหนักในความสำคัญของการสืบค้นข้อมูล บางครั้งใช้แหล่งข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือ หรือมีจำนวนน้อยเกินไป หรือ มีการใช้แหล่งข้อมูลเพียงแหล่งเดียว และบ่อยครั้งที่ไม่ระบุที่มาของข้อมูลหรือไม่มีการอ้างอิงแหล่งข้อมูล ซึ่งเป็นจริยธรรมที่ผู้เรียนควรตระหนัก ตลอดจนมีการระบุแหล่งอ้างอิง หรือการลงรายการบรรณานุกรมที่ไม่ถูกต้องตามหลักสากล (หอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2556) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนาทักษะการสืบค้นข้อมูลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ โดยทำการศึกษาการฝึกทักษะการสืบค้น

ข้อมูลเพื่อการทำรายงานวิชาการ โดยผลการวิจัยจะได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนในรายวิชา สารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- 2.1 เพื่อฝึกทักษะการสืบค้นสารสนเทศให้นักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยการใช้ชุดฝึกทักษะการสืบค้นสารสนเทศเพื่อการทำรายงานวิชาการ
- 2.2 เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของการทำกิจกรรมโดยใช้ชุดฝึกทักษะการสืบค้นสารสนเทศเพื่อการทำรายงานวิชาการ

3. ขอบเขตของโครงการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา สารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ GEHU104 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวนทั้งสิ้น 422 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา สารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ GEHU104 จำนวน 2 ห้องเรียน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากคณะวิชาทางด้านกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 1 หมู่เรียน และ กลุ่มวิชาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 1 หมู่เรียน ได้แก่ นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 31 คน และ นักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 29 คน รวม 60 คน

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา : ทักษะการสืบค้นสารสนเทศเพื่อการทำรายงานวิชาการ ประกอบด้วย การให้ความหมายของข้อมูล การคัดเลือกแหล่งข้อมูล กลยุทธ์การสืบค้นข้อมูล การประเมินคุณค่าของข้อมูล

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

การสืบค้นสารสนเทศ หมายถึง ความสามารถในการสืบค้นข้อมูล และ สารสนเทศเพื่อประกอบการเรียนและการทำรายงานวิชาการ

นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ หมายถึง นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ที่เรียนรายวิชา สารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ รหัสวิชา GEHU104 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ซึ่งสอนโดยผู้วิจัย

แบบฝึกทักษะการสืบค้นสารสนเทศเพื่อการทำรายงานวิชาการ หมายถึง แบบฝึกพัฒนาทักษะการสืบค้นสารสนเทศที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้ประกอบการสอนและพัฒนาทักษะการสืบค้นสารสนเทศเพื่อประกอบการทำรายงานวิชาการ ซึ่งใช้เนื้อหาจากเอกสารประกอบการในรายวิชา สารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งแบบฝึกประกอบไปด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ การกำหนดความต้องการสารสนเทศ การวางแผนการสืบค้น เทคนิคการสืบค้น และ การประเมินคุณค่าสารสนเทศที่ได้จากการสืบค้น

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถทางการเรียนหลังจากได้ฝึกปฏิบัติด้วยชุดฝึกทักษะการสืบค้นสารสนเทศเพื่อประกอบการทำรายงาน

5. ตัวแปรที่จะศึกษา

5.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ชุดฝึกทักษะการสืบค้นสารสนเทศเพื่อการทำรายงานวิชาการสำหรับ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการสืบค้นสารสนเทศเพื่อการทำ รายงานวิชาการสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

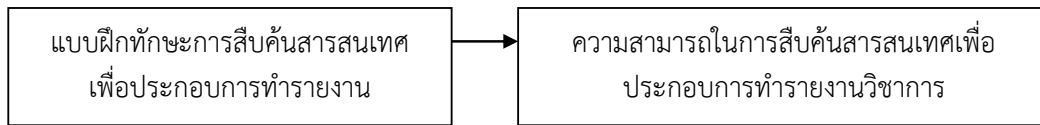
6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

6.1 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสืบค้นสารสนเทศเพื่อการทำรายงานวิชาการ กลุ่มทดลองเครื่องมือจำนวน 60 คน แล้วคำนวณหาค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น ของแบบทดสอบ แล้วจึงไปให้นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ทำ แบบทดสอบก่อน – หลังเรียน

6.3 แบบฝึกพัฒนาทักษะการสืบค้นสารสนเทศเพื่อประกอบการทำรายงานวิชาการ โดยให้ ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมินหาค่า ความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC) เพื่อพิจารณาว่าแบบฝึกทักษะ การสืบค้นสารสนเทศเพื่อประกอบการทำรายงานวิชาการ มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ กำหนดไว้หรือไม่ โดยจัดเป็นการฝึกทักษะในการกำหนดแนวคิดหลัก การวางแผนการสืบค้น การคิด คำค้น การใช้เทคนิคการสืบค้น และการประเมินสารสนเทศที่ได้จากการสืบค้น

หัวข้อการเรียนรู้	พฤติกรรมการเรียนรู้ที่คาดหวัง	จุดประสงค์การเรียนรู้
1. การกำหนดแนวคิดหลักจาก หัวข้อรายงาน	นักศึกษาสามารถกำหนด แนวคิดหลักจากหัวข้อรายงานที่ กำหนดให้ได้	กำหนดแนวคิดหลักได้ ความสัมพันธ์กับหัวข้อรายงาน
2. การวางแผนการสืบค้น สารสนเทศและการกำหนด คำค้น	นักศึกษากำหนดแหล่ง สารสนเทศที่จะสืบค้นได้ และ สามารถกำหนดคำค้นได้	แหล่งสารสนเทศมีความ เหมาะสม และ กำหนดคำค้นได้ ถูกต้องสัมพันธ์กับหัวข้อรายงาน
3. การใช้เทคนิคในการสืบค้น สารสนเทศ	สามารถสืบค้นสารสนเทศด้วย เทคนิคขั้นพื้นฐานและเทคนิค ขั้นสูง	ใช้คำค้นที่เหมาะสมกับเทคนิค การสืบค้นสารสนเทศ
4. การประเมินสารสนเทศที่ได้ จากการสืบค้น	สามารถประเมินสารสนเทศได้	ประเมินความน่าเชื่อถือ ความ ทันสมัยและความถูกต้องของ สารสนเทศที่สืบค้นได้

7. กรอบแนวคิดการวิจัย

8. ประโยชน์ที่ได้รับ

- 8.1 ได้แบบฝึกทักษะการสืบค้นสารสนเทศเพื่อประกอบการทำรายงาน
- 8.2 นักศึกษาได้ฝึกทักษะการสืบค้นสารสนเทศเพื่อประกอบการทำรายงาน